

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

เงิน กามารมณ์ สงคราม และกรรม

MONEY SEX WAR KARMA

ผู้เขียน: David R. Loy

ผู้แปล: พรรณงาม เก้าธรรมสาร

พระครูศรีปัญญาวิกรม¹, พระมหาพจน์ สุวโจ²

Phrakhrusripanyawikrom¹, Phramahaphot Suwajo²

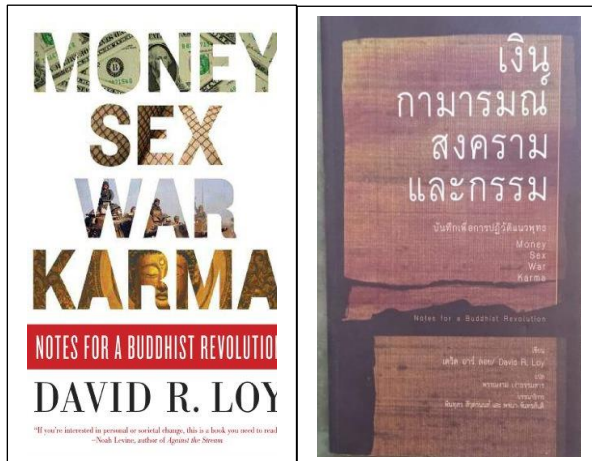
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์¹⁻²

Buriram Buddhist College

Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹⁻²

E-mail: boonruang.jen@mcu.ac.th

ได้รับบทความ: 18 เมษายน 2565; แก้ไขบทความ: 28 เมษายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 9 พฤษภาคม 2565;

บทนำ

เดวิด อาร์. ลอย เป็นศาสตราจารย์ทางจริยศาสตร์/ศาสนาและสังคมที่มหาวิทยาลัยเซเวียร์ (Xavier University) เมืองไฮโอไอโอ สหรัฐอเมริกา และเป็นอาจารย์เซนในสายโอคุงู ยามาตา มีผลงานตีพิมพ์ เช่น Nonduality: A Study in Comparative Philosophy, Lack and Transcendence: Death and Life in Psychotherapy, Existentialism and Buddhism, A Buddhist History of the West: Studies in Lack เป็นต้น รวมทั้งผลงานเรื่อง “เงิน กามารมณ์ สงคราม และกรรม” พรรณงาม เก้าธรรมสาร ซึ่งแปลจากเรื่อง Money Sex War Karma

พรรณงาม เก้าธรรมสาร ผู้แปล “เงิน กามารมณ์ สงคราม และกรรม” สำเร็จการศึกษา ด้านประวัติศาสตร์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นอาจารย์สอนด้านประวัติศาสตร์ที่

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช มีผลงานแปล และแปลร่วมหลายเล่ม เช่น จิตสำนึกใหม่แห่งเอเชีย เล่ม 1-4 รัฐในพม่า ผลงานของ โรเบิร์ต เอช เทย์เลอร์ ประวัติศาสตร์กัมพูชา ของเดวิด พี.แซนด์เลอร์ อวสานสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในสยาม โดย เบนจามิน เอ.บัทสัน สังเขปประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยบิลตัน ออสเบอร์น เป็นต้น รางวัล “หนังสือแปลดีเด่น ประเภทสารคดี” จากกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี 2542 ถือเป็นเครื่องการันตีสถานะของผู้แปลหนังสือเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี

เนื้อหาหนังสือโดยภาพรวม แสดงถึงข้อกังวลเป็นพิเศษของเดวิด อาร์. ลอย กับการเผชิญหน้ากันระหว่างความคิด และแนวปฏิบัติทางพระพุทธศาสนากับโลกร่วมสมัย การเผชิญหน้าที่เขาเชื่อว่ามีศักยภาพที่จะเป็นประโยชน์ร่วมกัน เขาใช้แนวทางที่มีอยู่อย่างกว้างขวางในการตีความพระพุทธศาสนาผ่านการวิเคราะห์ประเด็นที่ขาดหายไป การแสดงทรรศนะอย่างตรงไปตรงมาของลอย แสดงถึงความจริงใจ และจริงจังที่ต้องการเห็นการตระหนักรู้ร่วมกัน ทั้งในแง่ของปัจเจก และในแง่ของสังคม เพราะโดยที่สุดแล้ว ลอยก็มีความเชื่อว่า ต่อให้พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่งดงามเพียงใดก็ตาม แต่แรงปะทะจากสังคมที่ซับซ้อนในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับหลักคำสอนก็มีพลังที่จะทำให้กำลังของคำสอนที่งดงามนั้นถูกบดบังไป การเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล จึงต้องเปลี่ยนแปลงระดับสังคมด้วย เพราะต่างก็อิงอาศัยกัน เช่น ลอยพูดถึงรากฐานของความดี-ชั่วที่เรียกว่าอกุศลมูล-อกุศล 3 ประการ ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ- อโลภะ อโทสะ และอโมหะ ซึ่งพุทธศาสนาแบบจารีตมักจะเน้นอยู่ในระดับปัจเจก ขณะที่ในความเป็นจริง สังคมยุคใหม่ได้สร้างรากฐานของอกุศลมูลให้กลายเป็นสถาบันหลักของประเทศ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการทหาร และด้านการสื่อสาร โดยที่ระบบกลไกเหล่านี้ได้ปลูกปั่นให้คนตกอยู่ในกระแสความทุกข์ที่ยากจะถอนตัวออกได้ พลังของปัจเจกจะสามารถต้านกระแสอันทรงพลังนี้ได้อย่างไร

บทความทั้งหมดของเดวิด อาร์.ลอย ทั้ง 15 เรื่อง จึงเหมือนเป็นกระจกให้ชาวพุทธได้ตระหนักรู้ และปรับตัว เพื่อให้สามารถรับมือกับกระแสของกิเลสที่อยู่ในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้บนพื้นฐานที่สาระสำคัญของแก่นคำสอนไม่เสียจุดยืนของตัวเองด้วย ดังนั้น การพบกันระหว่างพระพุทธศาสนากับตะวันตก จึงต่างต้องเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

เนื้อหา

ลอยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 15 เรื่อง/หัวข้อ แต่ละเรื่อง/หัวข้อนำเสนอเป็นเอกเทศ แต่ก็มี ความเชื่อมโยงตั้งแต่ต้น กระทั่งสิ้นสุด เริ่มต้นจากบทนำ ความทุกข์ของตัวตน ความไม่เคยพอกับเงินที่มี ความเฝ้าฝันอันยิ่งใหญ่ กับดักแห่งกาลเวลา พระพุทธเจ้าองค์ที่สอง จะขับเคลื่อนกรรมของท่านได้อย่างไร กามารมณ์ผิดตรงไหน พระพุทธเจ้าจะทรงทำเช่นไร อกุศลมูลสามที่ถูกทำให้เป็นสถาบัน จิตสำนึกที่ถูกทำให้เป็นสินค้า: สังคมขาดสติ เยียวาระบบนิเวศ กรรมแห่งอาหาร ทำไมเราจึงรัก

สงคราม และบันทึกเพื่อการปฏิวัติแนวพุทธ ซึ่งถือเป็นบทสรุปสุดท้ายที่เสนอเป็นแนวทางเพื่อแก้ไข
ปัญหาพร้อมสมัยในภาพรวมจากประเด็นที่เดวิด อาร์.ลอย กล่าวถึงในแต่ตอน

1. บทนำ

เดวิด อาร์.ลอย ได้ทบทวนสถานภาพของพระพุทธศาสนาในโลกตะวันตกโดยอ้างอิงเขียน
ของอาร์โนลด์ ทอยน์บี ว่า การเข้ามาของพระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก เป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญ
ที่สุดในศตวรรษที่ 20 ซึ่งว่าโดยทัศนะส่วนตัวของลอยเห็นว่า “เป็นนิมิตหมายพิเศษ” ขณะเดียวกัน
พระพุทธศาสนาเองก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมตะวันตก และการปรับตัวดังกล่าวนี้ก็ต้องรักษาจุดยืน
ให้ชัดเจน มิเช่นนั้นก็จะกลายเป็นการเดินซ้ำรอยประวัติศาสตร์เหมือนอย่างที่เกิดขึ้นในอินเดีย ที่
พระพุทธศาสนาได้ถูกคุกคามจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาพราหมณ์ไป ซึ่งลอยเรียกว่า “พิฆาต
ด้วยการสวมกอดอย่างฉันทน์อง” (พรรณงาม เเงาธรรมสาร, 2555:18) สำนวนต้นฉบับใช้คำว่า
Brahmanism killed Buddhism with a fraternal embrace. (David R. Loy, 2008:2) ลอยได้ยก
ปรากฏการณ์ของพระพุทธศาสนาในประเทศญี่ปุ่น ที่วัดกลายเป็นธุรกิจส่วนตัว เพราะไม่สามารถยืน
หยัดในหลักการสำคัญที่เป็นแก่นคำสอนได้ พุทธศาสนิกชนไม่ได้ดำเนินไปตามมรรคาของศาสดา
หากแต่กลายเป็นเครื่องมือสำหรับการส่งเสริมความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ บทบาทของพระสงฆ์เองก็ไม่
ทำหน้าที่ หรือไม่เป็นแบบอย่างที่ดั่งม หากแต่เปลี่ยนสถานะไปเป็นเพียง “นาบุญ” ให้พุทธศาสนิกได้
อาศัยก้าวผ่านไปยังความสุขในชาติหน้า สิ่งที่ลอยได้พยายามทำในหนังสือเล่มนี้ก็คือการชี้ให้เห็น
ความสำคัญของการเข้าใจร่วมกันว่าอะไรคือแก่นแท้ของธรรม โดยเฉพาะความหมายที่ลึกซึ้งใน
สถานการณ์ที่แต่ละคนประสบอยู่

2. ความทุกข์ของตัวตน

ลอยตั้งคำถามเกี่ยวกับแก่นของพระพุทธศาสนาที่แท้จริงคืออะไร บางคนอาจจะมองไป
ที่อริยสัจ แต่แท้จริงแล้ว จาริตธรรมส่วนใหญ่ในอินเดียก็สอนเรื่องทุกข์ในฐานะเป็นจุดเริ่มต้นมรรคา
เซน และสาบซยะบอกว่า ต้นเหตุของความทุกข์มาจากตัณหา และการหลุดพ้นจากตัณหาก็คือเป็นไป
เราจึงเห็นมรรคาที่นำพาออกจากทุกข์หลายเส้นทาง เช่น ปรัชญาโยคะสอนเรื่องร่างกายทั้งแปด (eight
limbs) ทำนองเดียวกับมรรค 8 (eightfold path) ของพระพุทธศาสนา ทรรศนะของลอยเห็นว่า มีสิ่ง
เดียวเท่านั้นที่ถือเป็นรากฐานสำคัญที่มรรคธรรมอื่นไม่มีคือ ความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง
ทุกข์กับความหลงผิดในตัวตน มนุษย์อยู่ในฐานะถูก “ตัวตน” ตามหลอกหลอนในฐานะเป็นผู้
บัญญัติการทุกอย่างทุกอย่างจนไม่สามารถมีอิสระได้ ลอยเรียกตัวตนว่าเป็น “หน้ากาก” โดยพยายาม
เชื่อมโยงให้เห็นรากศัพท์ที่สำคัญของคำว่า บุคคล (person) ซึ่งมาจากคำว่า หน้ากาก (persona-
mask) ในภาษาละติน (David R. Loy, 2008: 18). ตัวอย่างของหน้ากากที่มีบทบาทสำคัญในชีวิตเริ่ม
ตั้งแต่ความรู้สึกว่า “ฉัน” “ของฉัน” กระทั่งถึง “เกียรติยศ” “ชื่อเสียง” ทุกข์จึงมีความเชื่อมโยงกับสิ่ง

ที่พระพุทธศาสนาเรียกว่า “สังขาร” คือความคิดปรุงแต่งที่แต่ละคนแต่งขึ้น การขจัดความทุกข์ในชีวิตออกไปจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับขจัดความรู้สึกตัวตอนที่ฝังลึกอยู่ออกไป เพราะสิ่งนี้ไม่เคยมีอยู่จริง ลอยกำลังบอกว่า พวกเรากำลังวุ่นวายอยู่กับการปกป้องและส่งเสริมผลประโยชน์ของสิ่งที่ไม่เคยมีอยู่จริง ดังนั้นเราต้องตื่น หรือตระหนักรู้ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้

3. ความไม่เคยพอกับเงินที่มี

สังคมดั้งเดิมเงินเป็น “เครื่องมือ” แต่ปัจจุบันสถานะของเงินเปลี่ยนเป็น “เป้าหมาย” กลายเป็นศูนย์กลางของชีวิต ซึ่งมีวิบากกรรมอยู่ในนั้น เพราะยิ่งเราให้คุณค่ามากเท่าไร เราก็ยิ่งต้องใช้มันมากเท่านั้น เงินจึงกลายเป็นสิ่งมีชีวิตที่คอยชักใยโดยสัญลักษณ์ที่เรายึดถือ ขณะเดียวกัน มันก็ลอยด้วยการลดทอนคุณค่าของชีวิต เป็นการพันนาการตัวเองโดยไม่ต้องใช้โช้ตรวน ภายใต้ข้อสรุปดังกล่าวเงินมีพัฒนาการมาโดยลำดับ เริ่มตั้งแต่ 1) การเป็นตัวกลางของการแลกเปลี่ยน ต่อมากลายเป็น 2) คลังแห่งมูลค่า ที่นับตัวเลขในมือ หรือในบัญชีเป็นเครื่องวัดความมั่นคง มั่งคั่ง และความสุข ต่อมาเงินได้ 3) ถูกใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินที่มากขึ้น เราจึงได้เห็นพลวัตที่ถูกกระตุ้นเพื่อความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องปกติธรรมดา และมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นปัญหาหลอกหลวงให้เกิดความรู้สึกที่เรียกว่าไม่รู้จักพอ เพราะอีกด้านหนึ่งของการลงทุนก็คือ หนี้สิน เศรษฐกิจแบบทุนนิยมคือเศรษฐกิจที่ถูกขับเคลื่อนด้วยหนี้ ทำให้ทุกคนพอใจกับการเป็นหนี้ โดยมีความหวัง “อนาคตที่ดีกว่า” เป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดการขับเคลื่อน สุดท้าย 4) เงินได้กลายเป็นสัญลักษณ์ความจริงที่สำคัญที่สุดในชีวิต กระทั่งสามารถลดทอนคุณค่าของชีวิตดังกล่าวแล้ว

4. ความเขี้ยวอนอันยิ่งใหญ่

ในบทนี้ เดวิด อาร์. ลอย เปิดประเด็นด้วยการวิเคราะห์ความอยากมีชื่อเสียงว่า ทำไมคนเราถึงโหยหา และลงทุนลงแรงเพื่อสิ่งนี้กันมากมายนัก โดยสรุป เหตุผลหลักก็เพราะเราใช้ความมีชื่อเสียงเป็นเครื่องมือเพื่อ “อะไร” อีกหลายอย่างตามมา เช่น อำนาจ เงินตรา แรงแสดงดีดุดทางเพศ เป็นต้น แต่สิ่งเหล่านี้ก็เป็นกับดักของชีวิตที่คอยบั่นทอน หรืออาจถึง “ป่นทัว” ให้ผู้มีชื่อเสียงทั้งหลายในโลกนี้ต้องดิ้นรน อย่างน้อยก็ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ ประการแรก ดิ้นรนเพื่อรักษา ปกป้องชื่อเสียงไว้ให้คงอยู่ยาวนาน ประการต่อมา ดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งชื่อเสียงยิ่งขึ้นไป แต่ประเด็นปัญหาก็คือ ยิ่งเราหมกมุ่นในชื่อเสียงมากเท่าไร เราก็ยิ่งทำให้เรารู้สึก “ขาด” ตามหลอกหลอนอยู่ตลอดเวลา ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือ ชื่อเสียง-ไม่มีชื่อเสียง ต่างก็เป็นทวิลักษณ์ที่เราไม่สามารถรับเอาเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งได้ หรือรับสิ่งหนึ่งมากกว่าอีกสิ่งหนึ่งได้ ดังนั้นท่าทีที่ถูกต้องต่อสิ่งนี้ก็คือนอกจากนี้คือ ความรู้สึกที่ว่า ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์ขนาดไหนก็ตาม ก็ไม่อาจสร้างความพอใจให้กับมนุษย์ได้ ท้ายที่สุดก็ต้องตื่นขึ้นมายอมรับข้อเท็จจริงนี้ ตัวอย่างบทสรุปสำหรับท่าทีที่ควรจะเป็น ลอยยกตัวอย่างท่าทีของ

องค์ทะเลาะกันที่ดำรงฐานะเป็นทั้งประมุขรัฐบาลพลัดถิ่น ขณะเดียวกันก็เป็นประมุขของศาสนจักร แต่ทั้งทรงงดงาม เพราะชื่อเสียงไม่ก่อให้เกิดผลกระทบใดๆ ต่อสถานะของพระองค์

5. กีบดักแห่งเวลา

ทุกซ์ส่วนใหญ่ในชีวิตของเราเกี่ยวข้องกับเวลา เพราะเรามักดึงตัวเองเข้าไปผูกติดกับช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเสมอ เช่น เราอาจกำลังนึกถึงความผิดพลาดในอดีต หรือกำลังกังวลกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แล้วส่งผลให้เกิดความเครียด ว่าวุ่นใจ เป็นต้น แม้สิ่งนั้นจะผ่านมาแล้ว หรือยังมาไม่ถึงก็ตาม แท้จริงแล้ว เวลาไม่ใช่สิ่งที่เรามี แต่เป็นสิ่งที่เราเป็น และแท้จริงแล้ว ไม่มีอะไรแยกออกต่างหากจากเวลา การแยกตนเองออกจากเวลาจึงกลายเป็นกับดักที่คิดว่ามีเวลานอกเหนือจากตัวเรา คอยเหนี่ยวหรือรั้งเราไว้ เราจึงสามารถทุกซ์กับอดีต หรืออนาคตที่ไม่ได้มีอยู่จริง เพราะจริงๆ แล้ว ชีวิตและเวลาของเราอยู่ในรูปของปัจจุบันกาลเสมอ สิ่งที่เป็นปัจจุบันกาลย่อมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่ก็เป็นปัจจุบันกาลเสมอ เพราะเมื่อเรานึกอะไรบางอย่าง ไม่ว่าจะผ่านมาแล้ว หรือยังมาไม่ถึง เราก็นึกอยู่ในรูปของปัจจุบันนี้เท่านั้น

6. พระพุทธเจ้าองค์ที่สอง

พระพุทธเจ้าองค์ที่สอง เป็นสมัญญานามที่เอ่ยถึงนาคารชุน ในฐานะที่ท่านเป็นผู้เปิดประเด็น ชี้ให้เห็นว่า ตลอดระยะเวลาเกือบสองพันกว่าปี เราถูกหลงด้วยภาษา เพราะภาษาที่เราใช้กันอยู่ไม่ได้โปร่งใสเหมือนกระจก ที่สามารถสะท้อนความเป็นจริงได้ทั้งหมด ตัวอย่างที่นาคารชุน ยกขึ้นแสดงก็คือ เราคิดว่า เราได้สัมผัสโลกโดยตรงจริง หากแต่ที่จริงแล้วเราสัมผัสโลกผ่านความเข้าใจที่เราสร้างขึ้น หรือก็คือจากการปรุงแต่งของเราเอง ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นก็คือ เมื่อเรามองสรรพสิ่งต่างๆ ในโลกนี้ เรามักจะแยกตัวเองออกเป็น “อื่น” จากสรรพสิ่งเหล่านั้น ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว ไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ ก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “ฉัน” หรือ “ของฉัน” ซึ่งขัดแย้งกับข้อเท็จจริงของโลกที่มีลักษณะ “สัมพัทธ์” คือไม่มีสิ่งใดสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวของมันเอง และนั่นคือความหมายที่แท้จริงเมื่อนาคารชุนพูดเรื่องสูญญตา

7. จะขับเคลื่อนกรรมของท่านอย่างไร

เดวิด อาร์. ลอย เริ่มต้นด้วยข้อเท็จจริงเรื่องเกี่ยวกับปัญหาความเข้าใจเรื่องกรรม ซึ่งมีแนวโน้มจะเป็นไปในลักษณะที่ว่าเป็นกฎสากลจักรวาลที่แน่นอนเทียบได้กับกฎของฟิสิกส์ของนิวตัน ขณะที่การค้นพบของศาสตร์ใหม่ในปัจจุบันต่างไม่ยอมลงให้กับความเชื่อที่เป็นกลไกเช่นนั้น และหลักการเรื่องปัจเจกการ ซึ่งถือเป็นหลักคำสอนสำคัญของพระพุทธเจ้าก็มีแนวโน้มที่จะอยู่ตรงกันข้ามกับการยอมรับความเชื่อเรื่องกรรมตามที่ปรากฏในจารีตดั้งเดิม ซึ่งบางแง่บางมุมดูจะเอนเอียงไปในทางนิตินิยมทางศาสนา เห็นได้จากมีการใช้กรรมเป็นเครื่องมือสำหรับการในการอธิบายเรื่องวาระ การเหยียดผิว การกดขี่ทางเศรษฐกิจ ความพิการมาแต่กำเนิด เป็นต้น โดยถือเป็นส่วนหนึ่ง

ของกรรมที่ต้องยอมรับ และไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ลอยเล่าประสบการณ์ตรงกรณีเหตุการณ์ล้างเผ่าพันธุ์ ในเยอรมนีของพวกนาซี ท่านได้เรียนถามพระอาจารย์ท่านหนึ่งว่าเห็นอย่างไร คำตอบที่ได้คือ “ชาวยิวเหล่านั้นคงจะได้ทำกรรมไว้อย่างร้ายแรงยิ่ง...” (พรรณงาม เเงาธรรมสาร, 2555: 79). ซึ่งความเชื่อดังกล่าวเท่ากับเป็นการช่วยสร้างความชอบธรรมให้กับผู้กระทำ ขณะเดียวกันก็เท่ากับเป็นผู้ถูกกระทำต้องยอมรับชะตากรรมโดยไม่มีข้อโต้แย้ง ลอยได้ยกตัวอย่างคำสอนที่อยู่ในพระสูตรบางพระสูตรที่ดูเหมือนจะสนับสนุนแนวคิดนี้ เช่น จุฬกัมมวิภังคสูตร แต่เหลี่ยมที่เห็นว่าพระพุทธเจ้าปฏิเสธเรื่องนี้ก็มี เช่นในติตถสูตร เป็นต้น ประเด็นจึงอยู่ที่ชาวพุทธเองก็ต้องตระหนักรู้ว่า แท้จริงแล้วเวลาพูดถึงเรื่องกรรมพระพุทธเจ้าให้น้ำหนักที่เรื่องใด ระหว่าง 1) ผลที่ตามมา 2) กฎเกณฑ์ กฎระเบียบที่ปฏิบัติ และ 3) เจตนา หรือแรงจูงใจที่ทำให้ทำอะไรบางอย่าง สมัยพุทธกาล พวกพราหมณ์ให้ความสนใจที่ระเบียบปฏิบัติ หรือพิธีกรรม ขณะที่พระพุทธเจ้าพยายามชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของเจตนา นั่นคือชีวิตสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ด้วยการปรับเปลี่ยนเจตนาในการกระทำของเราเสียบัดนี้ กรรมไม่ใช่สิ่งที่เรามี หากแต่คือสิ่งที่เราเป็น

8. กามารมณ์ผิดตรงไหน

เดวิด อาร์.ลอย พยายามแสวงหาเหตุผลถึงการบัญญัติสิกขาบทห้ามล่วงละเมิดทางเพศ โดยเด็ดขาด และถือเป็นเรื่องร้ายแรงในสังคัมพระ โดยเบื้องต้นได้ตั้งประเด็นว่า 1) เป็นเพราะกิจกรรมทางเพศเป็นเรื่องเลวร้ายในตัวของมันเอง หรือว่า 2) กิจกรรมทางเพศเป็นเครื่องขัดขวางการบรรลุธรรม ต่อประเด็นแรก ลอยได้พยายามพิจารณาในแง่ข้อเท็จจริงของธรรมชาติที่ว่า สัตว์โลกทั้งหลาย ดำรงเผ่าพันธุ์มาถึงปัจจุบันก็โดยอาศัยการสืบพันธุ์ ถ้าบอกว่ากิจกรรมทางเพศเป็นเครื่องขัดขวางการบรรลุธรรม มีตัวอย่างฆราวาสหลายคนบรรลุธรรมโดยที่ไม่ต้องบวช ทั้งสองประเด็นจึงน่าจะไม่ใช่เหตุผลหลักของการบัญญัติสิกขาบทข้อนี้ สิ่งที่ลอยหยิบยกขึ้นมาเป็นเหตุผลสรุปลงตรงที่ “ผลที่ตามมา” หากปล่อยให้ภิกษุมีกิจกรรมทางเพศ นับตั้งแต่ ความรู้สึกหึงหวง การตั้งครรรค์ ภาวะในการดูแลลูก ซึ่งในฐานะของนักบวชแล้ว ถือเป็นเรื่องที่ยุ่ยากพอสมควร ท้ายที่สุดก็ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของชาวบ้านที่ทำหน้าที่อุปถัมภ์บำรุง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือในสังคัมญี่ปุ่นที่พระมีภรรยาได้ เมื่อมีภรรยาก็มีลูก เมื่อมีลูกก็ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู วัตถุประสงค์กลายเป็นธุรกิจครอบครัว เพราะเห็นเป็นสิ่งอื่นใดนั้น การมีเพศสัมพันธ์เป็นที่มาของความพอใจ และความปลื้มปิติ และเป็นได้ดีมาก ๆ ด้วย กามารมณ์จึงเป็นเครื่องกระตุ้นความอยากอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ถือเป็นเกมที่ธรรมชาติใช้เล่นกับเรา ถ้าเราไม่เข้าใจสิ่งนี้เราก็กออกจากทุกข์ไม่ได้

9. พระพุทธเจ้าจะทรงทำเช่นไร

ลอยยกปัญหาสถานการณ์วิกฤติต่างๆ ที่เกิดขึ้นบนโลกนี้ มาเป็นโจทย์ใหญ่ให้ชาวพุทธได้หันมาสนใจร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหา ไม่ใช่แค่นั่งพิจารณามองเหตุการณ์ด้วยท่าทีที่ปล่อย

วาง ทำเป็น “ทองไม่รู้ร้อน” และหลงคิดไปว่า ปัญหาเหล่านี้ไม่เกี่ยวกับเรา การคิดเช่นนี้ เป็นการคิดแบบแบ่งแยก เป็นการเอาตัวเองออกจากสังคมโดยคิดว่าทำได้ แต่ในความเป็นจริงแล้ว ไม่มีที่ไหนในโลกที่เราจะสามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่ถูกคุกคาม หรือได้รับผลกระทบ การลุกขึ้นมาตั้งคำถามว่า พระพุทธเจ้าจะทรงทำเช่นไร เท่ากับเป็นการท้าทายว่า พระพุทธศาสนายังมีประโยชน์ต่อสังคม หากว่าพระพุทธศาสนาได้เข้าไปช่วยแก้ปัญหาร่วมสมัยได้ หาไม่แล้ว พระพุทธศาสนาก็ได้ตายไปแล้ว คำสอนทั้งหมดก็เป็นอันใช้ไม่ได้ ลอยได้ทิ้งประเด็นให้คิดตอนท้ายว่า หลักอทิปปัจจยตา ไม่ใช่แค่ญาณทัสสนะที่เรามาบังเอิญอยู่บนอาสนะ โลกที่เต็มไปด้วยทุกข์ เรียกร้องให้เราตระหนักรู้อย่างแท้จริงในหลักปัจจยการ เพื่อให้เป็นจริง ในวิถีชีวิตจริง ถ้าชาวพุทธไม่ทำเช่นนี้ หรือไม่ปรารถนาหาหนทางที่จะทำเช่นนี้ พุทธศาสนาก็ไม่ใช่วิถีแห่งจิตวิญญาณในโลกปัจจุบันอีกต่อไป

10. อุกุศลสามที่ถูกทำให้เป็นสถาบัน

พื้นฐานสำคัญของกรรมก็คือเรื่องของเจตนา และตัวเจตนานี้ก็เชื่อมโยงรากฐานสำคัญ 3 ประการ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญก่อให้เกิดความทุกข์ ได้แก่ โลภะ ความอยากได้, โทสะ ความคิดประทุษร้าย, และโมหะ ความหลง ปกติเรามักจะพูดถึงสิ่งเหล่านี้ในฐานะเป็นปัจเจกเท่านั้น แต่ในความเป็นจริง สิ่งเหล่านี้ได้ถูกทำให้เป็นอัตตาร่วม (collective ego) กลายเป็นสิ่งมีชีวิตที่ซับซ้อนกลไกต่างๆ ในสังคมในรูปแบบสถาบันหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) สถาบันเศรษฐกิจ ซึ่งขับเคลื่อนด้วยความโลภที่บรรดาบรรษัทยักษ์ใหญ่ไม่เคยพอกับผลกำไรที่ได้ ส่วนผู้คนก็ไม่เคยพอกับการเสพบริโภค กลายเป็นเงื่อนไขให้แสวงหาความหมายชีวิตด้วยการซื้อและการบริโภค 2) สถาบันทหาร ซึ่งขับเคลื่อนด้วยโทสะ ปัญหาของสงครามก็คือ ไม่ว่าเราจะเป็นคนดี หรือคนเลว แต่สงครามก็ส่งเสริมและสร้างเหตุผลให้ส่วนที่เลวร้ายที่สุดของเราได้รับการกระตุ้นให้ฆ่าและทำร้ายมนุษย์คนอื่น เฉพาะสหรัฐอเมริกาเพียงประเทศเดียว มีฐานทัพโพ้นทะเลอย่างน้อย 737 แห่ง ใน 135 ประเทศ และใช้เงินนับล้านล้านดอลลาร์เพื่อการนี้ 3) สถาบันสื่อ ซึ่งขับเคลื่อนด้วยโมหะ ซึ่งใช้สำหรับการปลูกปั้น “ประสาทกลุ่ม” เพื่อหวังผลที่เป็นกำไร หรือผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการผลิต และการบริโภคอย่างบ้าระห่ำเพื่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การตระหนักในกระแสธรรมชาติของอกุศลมูลทั้งสามที่ถูกทำให้เป็นสถาบันนี้จึงมีความสำคัญเท่าๆ กับการตระหนักรู้ภายในอันเกิดจากการปฏิบัติภาวนา

11. จิตสำนึกที่ถูกทำให้เป็นสินค้า: สังคมขาดสติ

ความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของคนเรากำหนดด้วยด้วยเงื่อนไขใหม่อย่างน้อย 3 ทาง 1) ข้อมูลข่าวสารมหาศาลที่โถมกระหน่ำใส่ ขณะที่เวลาเรามีอยู่เท่าเดิม ทำให้เกิดปัญหาเรื่องความท้าทายในการจัดลำดับเรื่องราวและตรรกะของเรา พร้อมๆ กับทำให้ความสนใจเราพร่ามัวไปด้วย 2) แต่ก่อนเวลาคือเงิน แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น “ความสนใจคือเงิน” ปรัชญาการโฆษณาที่ดีที่สุดจึงไม่ได้อยู่ที่การ

เผยแพร่ว่าสาร หากแต่อยู่ที่การแทงทะลุความคิดของสาธารณชนด้วยค้นหาและความเชื่อ เพราะมันคือกำไรงาม จึงไม่น่าแปลกใจที่เด็กอเมริกันวัย 4 ขวบ ครั้งหนึ่งไม่รู้จักชื่อจริงของตนเอง ขณะที่สองในสามของเด็ก 3 ขวบ จำเส้นโค้งสีทองซึ่งเป็นเครื่องหมายการค้าของแม็กโดนัลด์ได้ 3) การควบคุมความสนใจของสาธารณชนในรูปแบบต่างๆ เช่น เฝด็จการควบคุมด้วยความรุนแรง ประชาธิปไตยควบคุมผู้คนด้วยโฆษณาชวนเชื่อที่แยบคาย ในทางปฏิบัติเราจึงอาจต้องค้นหาอิสรภาพของความสนใจรวมว่า ใครเป็นเจ้าของความสนใจของเรา และใครควรจะมีสิทธิ์ตัดสินสิ่งที่เกิดขึ้นกับมัน

12. เยียวยาระบบนิเวศ

แนวคิดเรื่องอนาคต สามารถนำมาอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในฐานะเป็นปัจจัยการที่ต้องอิงอาศัยกัน ไม่สามารถแยกกันได้อย่างเด็ดขาด ดังนั้นจึงต้องดูแลกันและกัน รับผิดชอบต่อกันและกัน แนวคิดดังกล่าวปรากฏชัดเจนในพระบาลี รวมถึงอรรถกถา ซึ่งสะท้อนเรื่องราววิถีชีวิตของพระสงฆ์ที่อิงอาศัยธรรมชาติ และเกี่ยวเนื่องกัน แม้ในสิกขาบทที่เป็นข้อปฏิบัติของพระสงฆ์ก็สอดรับกับเจตนารมณ์ดังกล่าวนี้ด้วย ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นเพราะสังคมขาดการตระหนักรู้ร่วมกัน และแยกตนเองออกจากธรรมชาติ ซึ่งยิ่งแยกตนเองออกจากธรรมชาติมากเท่าใด ความกังวลของเราก็กว้างไกลยิ่งขึ้น คำถามก็คือเรามีทำอย่างไรต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเทคโนโลยีในปัจจุบัน อะไรเป็นแรงผลักดัน แน่นนอนว่ามันถูกเชื่อมโยงด้วยผลประโยชน์ที่ไม่มีวันเพียงพอ เราถูกหลอกด้วยวาทกรรม “ความก้าวหน้า” ขณะที่โลกชีวภาพทั้งหมดคือรากฐานที่เรากำเนิดและดำรงอยู่ มันไม่ใช่แค่สิ่งที่เราอาศัยอยู่ แต่มันคือมารดาของเรา ทางออกคือเราต้องตระหนักรู้ และแสวงหาแนวทางร่วมกันเพื่อช่วยเยียวยาระบบนิเวศ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเราด้วยข้อเสนอของลอยคือการหันมาใช้พลังงานทดแทน เช่น แสงแดด ลม ฯลฯ พร้อมทั้ง กับการลดความต้องการพลังงานอย่างจริงจัง

13. กรรมแห่งอาหาร

กรรมแห่งอาหารที่ถูกหยิบขึ้นมาวิเคราะห์ สรุปได้ 2 ประเด็นหลัก อย่างแรก ข้อถกเถียงเรื่องอาหาร-ไม่ทานเนื้อในกลุ่มของชาวพุทธ ประการต่อมา ทำที่ของพุทธศาสนาต่ออาหารที่มีการตกแต่งพันธุกรรม ตามความเห็นของเดวิด อาร์. ลอย การทาน-ไม่ทานเนื้อสัตว์ไม่ใช่ประเด็นสำคัญ แม้ทั้งสองกลุ่มนี้จะอ้างเหตุผลประการใดก็ตาม สิ่งสำคัญที่เป็นแก่นแท้ของอาหารคือ ต้องไม่เป็น “บ่อเกิดของตัณหา” โดยนัยนี้ พระพุทธศาสนาจึงสนใจที่วิธีการได้มาซึ่งอาหาร และความเพลิดเพลินในอาหาร ซึ่งอาจทำให้ไขว่เขวออกจากหลักธรรม การทาน-ไม่ทานเนื้อ ทำที่ของพระพุทธรูปศาสนาก็ยังคงให้ความยึดหยุ่นในการปฏิบัติ ส่วนประเด็นเรื่องอาหารที่ผ่านการตัดแต่งพันธุกรรม ถือเป็นประเด็นใหม่ที่คำสอนยังไม่มีกล่าวเอาไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ทศนะของพระพุทธรูปศาสนาก็ไม่ได้ยกย่องเชิดชู

ธรรมชาติ อะไรที่ไม่เป็นธรรมชาติถือว่าเลวร้าย ลอยจึงเสนอหลักในการพิจารณาปัญหาเรื่องอาหารที่ผ่านการตกแต่งพันธุกรรมว่า ควรยึดหลักการว่าเป็น “บรรเทาทุกข์” หรือเป็นการ “เพิ่มทุกข์” เพราะโดยตัวเทคโนโลยีเองไม่ได้เป็นความดี หรือความชั่ว และก็ได้เป็นกลางด้วย ดังนั้นการพิจารณาในข้อนี้ จึงต้องย้อนกลับไปหาตัวรากฐานที่อยู่เบื้องหลัง นั่นคือตัวเจตนา

14. ทำไมเราจึงรักสงคราม

สงครามคืออนรก หรือยิ่งกว่านรก ไม่ว่าจะในขณะที่เกิดขึ้น หรือผลพวงหลังจากที่เกิดสงครามแล้ว ถึงกระนั้น สงครามก็ยังคงดำเนินไป และเราก็ได้เรียนรู้ที่จะทำใจกับมัน แม้จะไม่ยอมรับ แต่ก็ไม่ใช่ทุกคนที่จะรังเกียจมัน ทั้งนี้เพราะมีผู้ได้ประโยชน์จากสงคราม และท้ายที่สุดแล้ว สงครามก็ถูกหยิบยกมาอธิบายบนพื้นฐานของความชอบธรรมได้แทบทุกครั้ง สงครามจึงยังคงมีเสน่ห์ดึงดูด และแม้กระทั่งกลายเป็นสิ่งเสพติดที่สามารถให้ความหมายที่มนุษย์แสวงหา แม้แต่ในมิติของศาสนาเอง ก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้เกิดสงคราม สังคมพุทธเองก็ไม่มีภูมิคุ้มกันจากสงคราม สถาบันทางพระพุทธศาสนาในญี่ปุ่นเองก็มีส่วนสนับสนุนความทะเยอทะยานเพื่อจักรวรรดินิยมของรัฐบาล ฟาสซิสต์อย่างเต็มหัวใจ ที่ศรีลังกาก็มีพระสงฆ์ที่เข้ามายุ่งกับการเมืองคัดค้านการเจรจาต่อรองเพื่อยุติสงครามกลางเมือง คนที่ถือตัวเองเป็นพุทธองค์ก็พร้อมที่จะทำสงครามเนื่องจากพุทธศาสนา ความขัดแย้งนานาประการในตะวันออกกลางจากสายอับราฮัมทั้งสาม คือลัทธิยิวดา, คริสต์ศาสนา, และอิสลาม ล้วนมีความเข้าใจต่อโลกแบบเดียวกัน คือโลกนี้เป็นสนามรบที่คนดีต้องต่อสู้กับคนเลว ด้วยเหตุนี้ ทางรอดจึงขึ้นอยู่กับทางเลือกที่จะต่อสู้

15. บันทึกเพื่อการปฏิบัติแนวพุทธ

เป็นที่แน่ชัดว่า พุทธศาสนาเป็นมรรคาเพื่อการเปลี่ยนแปลงจิตวิญญาณส่วนบุคคล ไม่ใช่เพื่อปฏิบัติทางการเมืองหรือเศรษฐกิจ แต่วิถีคิดและการกระทำของเราก็มีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์สังคม ในทางกลับกัน สถาบันทางสังคมก็เป็นตัวกำหนดให้เราคิดและทำ ดังประเด็นปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งในตอนท้าย เดวิด อาร์. ลอย ได้เสนอแนวทางไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) ถ้าเราไม่เปลี่ยนแปลงความโลภ ความโกรธ ความหลงในตัวเรา ความพยายามในการแก้ปัญหาทางสถาบัน อกุศลมูลทั้งสามก็คงไร้ประโยชน์หรืออาจแย่กว่าเดิม การเน้นที่การเปลี่ยนแปลงที่ตัวเราจึงมีความสำคัญ 2) ทุกข์มีสาเหตุมาจากความหลงผิด ไม่ใช่ความชั่ว ปัญหาพื้นฐานของสังคมถูกชักโยไป ในทางที่จะเพิ่มทุกข์ แทนที่จะลดทุกข์ เราทั้งหมดจึงกลายเป็นเหยื่อ โลกไม่ใช่สนามรบที่คนดีต้องทำลายคนชั่ว แต่เป็นที่ที่เราทำเรื่องโง่ๆ ต่อตัวเราเองและต่อกัน เนื่องจากเราโง่เขลาต่อธรรมชาติที่แท้จริงของตัวเอง 3) เราต้องตื่นรู้ด้วยกันทั้งหมด วิถีของพระโพธิสัตว์อยู่ที่ไม้อาจมีผู้ใดตื่นรู้ได้อย่างถึงที่สุดจนกว่าผู้อื่นจะตื่นรู้ด้วยกันทั้งหมด ชันติ และวิริยะ จึงเป็นหลักการสำคัญยิ่งในการกระทำร่วมกันในสังคมอย่างไม่เห็นแก่ตัว 4) ไม่มีสิ่งใดมีแก่นสารด้วยตัวของมันเอง เนื่องจากทุกสิ่งล้วนเกี่ยว

โยงกัน เมื่อสิ่งหนึ่งเปลี่ยน สิ่งอื่นๆ ก็เปลี่ยนด้วย อย่างไรก็ตามก็คิดว่า การเชื่อมโยงทั้งหมดจะเท่ากัน นี่เป็นเหตุให้เราต้องแสวงหาหัวใจของปัญหา

บทวิจารณ์

1. จุดเด่น

ต้องยอมรับว่ามุมมองของเดวิด อาร์. ลอย ที่สะท้อนออกมาทั้ง 15 เรื่องในหนังสือชื่อ “เงิน กามารมณ์, สงคราม, และกรรม” มีความเด่นชัดทั้งในแง่ของสาระสำคัญคำสอนทางพระพุทธศาสนา และมิติทางสังคมที่คุกรุ่นไปด้วยกำลังแห่งโลภะ โทสะ และโมหะที่อยู่ในรูปแบบต่างๆ ในสังคม ซึ่งได้ก่อตัวมาอย่างยาวนาน ทั้งยังมีความสลับซับซ้อนเพิ่มขึ้นตามลำดับ หลายเรื่องพัฒนามาถึงขนาดเป็นสถาบันหลักในสังคมไปแล้ว เช่น โลภะ ถูกขับเคลื่อนมาในรูปแบบของระบบเศรษฐกิจที่ถูกตั้งอยู่บนพื้นฐานของกำไร (สำหรับผู้ผลิต) ขณะเดียวกันก็ผลักดันให้ผู้คนในสังคมตกอยู่ในกระแสของบริโภคนิยมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (สำหรับผู้บริโภค) เวลาจึงไม่ใช่เงินอีกต่อไป หากแต่คือ “ความสนใจ” ซึ่งประเด็นนี้ดังกล่าวนี้อาจนำไปสู่ความเชื่อมโยงมิติทางด้านการศึกษาที่มุ่งถึงความสนใจของคนในสังคมเพื่อประโยชน์ หรือเป้าหมายของตนเองเป็นหลัก เราจึงเห็นโฆษณาที่แทรกเข้าไปทุกอณูของการรับรู้ทั้งระดับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก จึงไม่น่าแปลกใจที่เด็กอายุ 4 ขวบ ประมาณครึ่งหนึ่งในอเมริกาจำชื่อตัวเองไม่ได้ แต่เด็ก 3 ขวบ สองในสามจำชื่อเส้นโค้งสีทองซึ่งเป็นเครื่องหมายสินค้าของแม็กโดนัลด์ได้

ข้อเขียนของเดวิด อาร์. ลอย แม้จะพยายามนำเสนอประเด็นปัญหาร่วมสมัย พร้อมทั้งเสนอจุดเชื่อมโยงมิติแห่งคำสอนที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหาได้อย่างลุ่มลึก แต่เหนือสิ่งอื่นใดนั้น สิ่งที่ลอยพยายามสื่อในเกือบๆ จะทุกตอนก็คือ สาระและแห่งคำสอนพระพุทธองค์ ซึ่งดูเหมือนว่า ทุกสายจะไหลไปรวมอยู่ที่สาระดังกล่าวนี้ นั่นคือหลักการเรื่อง “อนัตตา” ลอยได้เกริ่นถึงหลักอนัตตาตั้งแต่บทนำ (พรรณงาม เเงาธรรมสาร, 2555: 20,24,27). และเรื่องแรกของบทความก็เริ่มด้วยความทุกข์ของตัวตน ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวนี้เราเป็นผู้ประดิษฐ์มันขึ้นมา ทั้งๆ ที่มันไม่ได้มีอยู่จริง ปัญหาใหญ่ของเราคือการรื้อถอนความรู้สึก “ตัวตน” ซึ่งลอยเรียกว่า เป็นสาระและแห่งพุทธมรรค (พรรณงาม เเงาธรรมสาร, 2555: 32). ลอยอธิบายเรื่องตัวตนว่าเหมือนกับเป็น “หน้ากาก” ที่เบื้องหลังหน้ากากคือความว่าง ไม่มีอะไรมีอยู่จริง นอกจากนั้นยังชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างหลัก “อนัตตา” กับหลัก “กรรม” ว่าถ้าเข้าใจอนัตตา จะเข้าใจเรื่องกรรมได้อย่างลึกซึ้ง เพราะกรรมในพุทธศาสนานั้นเน้นที่ตัวเจตนา ดังนั้น กรรมจึงไม่ใช่สิ่งที่เรามี หากแต่เป็นสิ่งที่เราเป็น

นอกจากเชื่อมโยงหลักกรรมแล้ว ลอยยังเชื่อมโยงไปถึงปัญหาเรื่อง “ความไม่เคยพอกับเงินที่มี” ว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะเราต่าง หรือสังคมต่างให้คุณค่าเงิน ทั้งๆ ที่โดยตัวของมันเองแล้ว เงินไม่ได้มีความหมายในตัวเอง แต่สังคมเป็นผู้สร้างราคาค่างวดขึ้นมาเอง ผู้ที่เข้าใจอย่างนี้ ย่อมสามารถ

ใช้เงินได้อย่างฉลาด และมีเมตตา ใช้มันเพื่อแบ่งเบาความทุกข์ของโลก ในบทถัดไป ลอยซี่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของการมี “ตัวตน” โดยเริ่มตั้งแต่ความรู้สึกอยากมีชื่อเสียง อยากมีอำนาจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยเสริมความมีตัวตนของเราให้หนักแน่นมากยิ่งขึ้น และยิ่งมีมากเท่าไร ก็ยิ่งกดดันให้เกิดความทุกข์ได้ง่าย เพราะที่สุดแล้ว อำนาจ ชื่อเสียงก็เป็นอนิจจัง คือไม่จริงยั่งยืน การเหนียวรั้งให้อยู่กับเราตลอดจึงเป็นเรื่องที่ขัดแย้งอยู่ในตัว ดังจะเห็นได้จากคนมีอำนาจ ก็แสวงหาทุกช่องทางเพื่อรักษาอำนาจนั้นไว้ คนมีชื่อเสียง ก็พยายามแสวงหาทุกวิถีทางในการที่จะรักษาชื่อเสียงเอาไว้ ซึ่งผลที่ตามมาก็สามารถคาดเดาได้ไม่ยากนัก

ประเด็นเรื่องกรรมที่ลอยเสนอไว้ ถือเป็นมุมมองที่น่าสนใจ และถือเป็นเรื่องสำคัญ อย่างที่ลอยได้ตั้งข้อสังเกตไว้ มีเนื้อหาในคัมภีร์นับตั้งแต่พระไตรปิฎก ที่อธิบายเรื่องกรรมไว้ในแง่ที่เน้นเรื่องวิบากมากจนเกินไป กลายเป็นจะเข้าไปสู่ทัศนคติที่ผิด เช่นในจุฬกัมมวิภังคสูตร ที่กรรมถูกนำมาอธิบายเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่ว่าจะเป็นรูปร่าง หน้าตา ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมในลักษณะที่จำต้องยอมรับ หรือไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งในทางปรัชญาเรียกทัศนคติดังกล่าวนี้ว่า “นียัตินิยม” ลอยได้พยายามชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการความคิดเรื่องกรรมโดยพยายามให้เห็นมุมของการกระทำทางศีลธรรม 3 มุม ประกอบด้วย 1) ผลที่ตามมา 2) กฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติ รวมถึงพิธีกรรม และ 3) เจตนา หรือแรงจูงใจที่นำไปสู่การกระทำ

ในสมัยพุทธกาล สังคมให้ความสำคัญในเรื่องของกฎเกณฑ์ และพิธีกรรม เพื่อให้ได้ผลที่ตามมา ซึ่งบางครั้งก็กลายเป็นเรื่องของความหมกมุ่น แม้ในสังคมสงฆ์ จะเห็นพระก็หมกมุ่นอยู่กับปฏิบัติตามวินัยที่ซับซ้อน ขณะที่ชาวบ้านก็หมกมุ่นอยู่กับการสั่งสมด้วยการถวายปัจจัยไทยทานแก่พระสงฆ์ มีหน้าที่เพียงเป็นผู้อุปัฏฐากวัด แนวคิดดังกล่าวทำให้กรรมกลายเป็นสินค้า โดยการสั่งสมบุญผลคือได้ไปบังเกิดในสวรรค์ หรือเพียบพร้อมด้วยโภคสมบัติในชาติต่อไป เป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “วัตถุนิยมทางศาสนา” เพราะคำสอนถูกใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุ การวางท่าที่ดังกล่าวถือว่าพลาดเป้าหมายแห่งคำสอนของพระพุทธองค์ซึ่งเน้นบทบาทของเจตนาเป็นเรื่องสำคัญ สาระตถะแห่งคำสอนบอกเราว่า เราสามารถเปลี่ยนชีวิตเราได้ โดยการปรับเปลี่ยนเจตนาในการกระทำของเรา กรรมจึงไม่ใช่สิ่งที่เรามี หากแต่คือสิ่งที่เราเป็น และเราสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามเจตจำนงของตัวเอง

อนึ่ง หากพิจารณาจากชื่อหนังสือ สื่อเจตนาของผู้เขียนว่าต้องการชี้ให้เห็นถึงพลังขับเคลื่อนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อจิตวิญญาณของมนุษย์ ทั้งในระดับปัจเจก และระดับสังคมซึ่งลายนำเสนอในรูปของเงิน และกามารมณ์ ลอยซี่ชี้ให้เห็นถึงพลังอำนาจของทั้งสองสิ่งนี้ในมิติต่างๆ เช่น พุดถึงตลาดหุ้นที่เป็นเสมือน “หลุมดำ” ทางจริยธรรม ที่นักลงทุนถูกแรงกระตุ้นให้ต้องเพิ่มค่าตอบแทนในรูปของเงินปันผลและผลกำไรที่สูงขึ้นโดยที่ระบบเองก็ไม่เอื้อให้ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบด้านอื่น

เช่น คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม ศีลธรรมของคนในสังคม เป็นต้น ส่วนสงครามก็คือรูปแบบหนึ่งของการต่อสู้ ทั้งในระดับปัจเจก และระดับสังคม ซึ่งมนุษย์มักมีเหตุผลเสมอสำหรับการอธิบายถึงการกระทำของตน ไม่ว่าจะในแง่บวกหรือแง่ลบ ทำให้เราต่างก็ถูกปั่นด้วย “ตัณหา” และ “ความเชื่อ” ซึ่งยากต่อการแหวกวงล้อมออกมาจากวงจรดังกล่าวนี้ กลายเป็นชะตากรรมร่วมกันที่มนุษย์ต่างต้องเผชิญไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

ในส่วนของการใช้ภาษา “เงิน กามารมณ์ สงคราม และกรรม บันทึกเพื่อการปฏิบัติแนวพุทธ” ถือเป็นผลงานแปลอีกชิ้นหนึ่งที่ใช้ภาษาได้อย่างสละสลวย เข้าถึงอารมณ์ของต้นฉบับ แม้ในส่วนของภาษาคำศัพท์ซึ่งเป็นศัพท์เฉพาะ ผู้แปลก็สามารถถ่ายทอดได้อย่างลงตัว ทั้งมีความสอดคล้องกับข้อเท็จจริง เช่น บทนำได้พูดถึงเรื่องของการผสมผสานระหว่างมหายานกับลัทธิเต๋า กระทั่งทำให้เกิดนิยายเซ็น เดิมต้นฉบับภาษาอังกฤษใช้คำว่า ฉาน (Chan) แต่ผู้แปลก็เลือกที่จะใช้คำว่า เซ็น แล้ววงเล็บ (Chan) แทนที่จะแปลว่า ฉาน แล้ววงเล็บ (Zen) เหมือนต้นฉบับ, การเลือกที่จะแปล “eight limbs” ในบริบทปรัชญาโยคะ ว่า “รยางค์ทั้งแปด” และเลือกแปล “eightfold path” ในพระพุทธศาสนา ว่า “มรรคมีองค์แปด” (David R. Loy, 2008:15) ก็นับว่ามีความเหมาะสม เห็นเจตนาของผู้แปลว่า มีความพิถีพิถันในการใช้คำ และไม่ต้องการให้เกิดความสับสนหลักการในปรัชญาโยคะ กับพระพุทธศาสนา ซึ่งแม้ในต้นฉบับจะบอกว่า “ค่อนข้างจะคล้ายกัน” ผู้แปลก็เลือกจะบัญญัติ “รยางค์ทั้งแปด” เพื่อให้เห็นว่ามี ความแตกต่างกันในรายละเอียดของทั้งสองสำนักนี้

2. จุดอ่อน

ในส่วนของจุดอ่อน หรือจุดบกพร่องของหนังสือ ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของต้นฉบับภาษาอังกฤษ หรือฉบับแปลของพรณงาม เก้าธรรมสาร ถ้าหากจะมี ไม่ใช่เป็นเพราะตัวหนังสือเอง หากแต่อยู่ที่ความเข้าใจของผู้อ่าน ซึ่งจะต้องพินิจตามทุกถ้อยคำ เพราะภาษา และสาระสำคัญของเนื้อหาที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ นั้นมีมิติที่ลุ่มลึก มีมิติหรือบริบททางสังคมเป็นรากฐานสำคัญ บางช่วงบางตอนจึงอาจไม่สามารถเข้าใจอย่างทันที่ บ่อยครั้งที่ผู้วิจารณ์ไม่สามารถก้าวข้ามไปได้ทันทีทันใด หากแต่ต้องวนกลับมาทวนประโยค ทวนเนื้อหาเพื่อเก็บรายละเอียด และทำความเข้าใจ อีกรอบหรือสองรอบ จึงจะสามารถทำความเข้าใจ และอ่านประโยค หรือย่อหน้าถัดไปได้ เช่น ประโยคที่ว่า “ปัญหาพื้นฐานคือ เราไม่ชอบการไม่เป็นอะไรสักอย่าง แทนที่กลวงของคนเราย่อมเป็นสิ่งที่น่าสะพรึงกลัว ไม่มีสิ่งใดหมายถึงไม่มี สิ่งใดจะตีความได้หรือยึดถือได้ พูดอีกอย่างได้ว่า ความไม่มีของสิ่งใดของฉัน หมายความว่า ความรู้สึกถึงตัวตนที่ถูกสร้างขึ้นของฉันไร้รากฐาน มันจึงถูกหลอกหลอนโดยความรู้สึกพื้นฐานของความไม่เป็นจริงและความไม่มั่นคง ความรู้สึกถึงตัวตนไม่มีทางที่จะมั่นคงได้เนื่องจากไม่มีสิ่งใดให้มั่นคง” (พรณงาม เก้าธรรมสาร, 2555: 32).

ตัวอย่างของการอธิบายความหมายของคำว่าศุนยตา/ความว่าง เดวิด อาร์.ลอย ก็เลือกที่จะอธิบายว่า “ตามความจริงแล้วมีความหมายสองด้าน รากศัพท์ของมันคือ *ศุน* ซึ่งแปลว่า *pong* ในทั้งสองความหมาย กล่าวคือ ไม่เพียงพองตัวแบบลูกบอลกลุน แต่ยังเป็นความพองโตของสตรีมีครรภ์ซึ่งตั้งครรภ์แห่งความเป็นไปได้ที่น่าอัศจรรย์ ดังนั้นคำแปลที่ตรงกว่าของศุนยตาก็คือ *ความว่าง/ความเต็มเปี่ยม*” เป็นต้น การอธิบายศุนยตาเป็นทั้งความว่าง และความเต็มเปี่ยม จึงดูมีความย้อนแย้งกันอยู่ในตัว ทำให้ผู้อ่านต้องกลับไปพิจารณาค้นหาความหมายที่ซ่อนอยู่ ซึ่งการค้นหาความหมายที่ซ่อนอยู่นี้ หากผู้อ่านไม่มีพื้นฐานความคิดเรื่องความว่างในปรัชญาตะวันออกแล้ว ก็อาจจะยุ่งยากในการทำ ความเข้าใจประโยคนี้

อนึ่ง ประโยค/ข้อความในลักษณะดังกล่าวนี้มีอยู่ค่อนข้างจะมาก เรียกว่าประปรายอยู่เกือบทั้ง 15 ประเด็นหลักที่ผู้เขียนนำเสนอ ในการอ่านหนังสือเล่มนี้ให้ได้รรถรส และมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง อาจจำเป็นต้องหามุมสงบเพื่ออ่าน และตรีกตรองตามไปด้วย ซึ่งอาจจะทำให้เสียเวลาบ้าง สำหรับผู้ที่ “เร่งรีบ” หรือ “ด่วนได้”

สรุป

หนังสือ “เงิน กามารมณ์ สงคราม และกรรม บันทึกเพื่อการปฏิวัติแนวพุทธ” ถือเป็นหนังสือที่ให้แง่มุมมองที่เป็นหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาได้อย่างลุ่มลึก ไม่ใช่เพียงแต่การอธิบายหลักธรรมในรูปแบบเดิมๆ ตามแนวคัมภีร์ที่พบเห็นอยู่ทั่วไป หากแต่เป็นการอธิบายผ่านบริบทที่ครบถ้วนไม่ว่าจะในแง่เศรษฐกิจ สังคม การเมืองซึ่งมีความซับซ้อนมาโดยลำดับ จากข้อเท็จจริงที่เดวิด อาร์.ลอย นำเสนอในหนังสือดังกล่าวนี้ ถือเป็นกระตุกเตือนให้ผู้อ่านได้เกิดความตระหนักว่า เราจะไม่มีทางเข้าใจระบบคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ครบถ้วนเลย หากเราไม่เข้าใจข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมในแต่ละยุคสมัย เพราะพระพุทธเจ้าเอง พระองค์ก็ไม่ได้สอนคำสอนทั้งหลายที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์โดยไม่มีพื้นฐานของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงๆ ในสังคมเวลานั้น

เอกสารอ้างอิง

เดวิด อาร์.ลอย. (2555). **เงิน กามารมณ์ สงคราม และกรรม**. พรรณงาม เเงาธรรมสาร ผู้แปล, กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

David R. Loy, Money. (2008). **Sex, War, Karma: notes for a Buddhist revolution**. USA: Wisdom Publication, Inc.

_____. (2003). **The Great Awakening: A Buddhist Social Theory**. USA: Wisdom Publication, Inc.

_____. (2010). **The World is made of Stories**. USA: USA: Wisdom Publication, Inc.

Dhamacâri Nâgapriyâ. (2508). **Review: Money, Sex, War, Karma: Notes for a Buddhist Revolution**. www.nagapriya.com. [15 มีนาคม 2565].

Wayne Codling. **Review: Money, Sex, War, Karma: Notes for a Buddhist Revolution**, https://thecjbs.org/wp-content/uploads/2020/08/Codling_Money-Sex-War-Karma_119-121.pdf [15 มีนาคม 2565].